

maraton

Maryse Condéová

Já Tituba,
černá
čarodějnice
ze Salemu

m

**Já Tituba,
černá čarodějnice
ze Salemu**

Maryse
Condéová

**Já Tituba,
černá čarodějnice
ze Salemu**

přeložil Tomáš Havel

Praha 2022
maraton

Cet ouvrage, publié dans le cadre du Programme d'aide à la publication F. X. Šalda, a bénéficié de la collaboration de l'Institut français de Prague.

Tato kniha vychází za pomoci programu na podporu publikační činnosti F. X. Šalda Francouzského institutu v Praze.

Cet ouvrage a bénéficié du soutien du Programme d'aide à la publication de l'Institut français.

Tato kniha vychází za přispění Programu na podporu publikační činnosti Francouzského institutu.

**INSTITUT
FRANÇAIS**

Maryse Condé
Moi, Tituba sorcière... Noire de Salem

Copyright © Éditions Mercure de France, 1986

Czech edition © Maraton, 2022
Translation © Tomáš Havel, 2022
Afterword © Jovanka Šotolová, 2022

ISBN 978-80-88411-08-6

*Strávila jsem s Titubou celý rok.
Nekonečně dlouho jsme si důvěrně povídaly
a ona se mi svěřila s tím, co nikomu jinému nikdy neřekla.*

Maryse Condéová

*Smrt je brána, jíž se vchází
za radostí.*

*Život rybník, jenž zaplaví
vše jen strastí.*

John Harrington
(puritánský básník, 16. století)

I

Moji matku Abenu znásilnil anglický námořník jednoho dne roku 16-- na palubě lodi *Christ the King*, plující k břehům Barbadosu. Narodila jsem se jako důsledek tohoto násilí. Jako důsledek zášti a opovržení.

V přístavu v Bridgetownu, kam loď po mnoha dlouhých týdnech doplula, si matčina stavu nikdo nevšiml. Koupil ji bohatý plantážník jménem Darnell Davis, dal za ni hodně peněz, protože jí určitě nebylo víc než šestnáct a byla krásná, pleť měla černou jako uhel a na vystouplých lících jí jemné jizvičky vykreslovaly ornamenty kmenových značek. Zároveň s ní koupil ještě dva muže, také Ašanty, oběti válek mezi Fanty a Ašanty. Matku pořídil pro svou ženu, kterou ničil stesk po Anglii a jejíž duševní i tělesný stav vyžadovaly soustavnou péči. Měl za to, že moje matka ji rozptýlí zpěvem, případně i tancem a dalšími kousky, jež podle jeho mínění negři rádi provádějí. Muže pořídil pro svou prosperující plantáž cukrové třtiny a pole s tabákem.

Jennifer, manželka Darnella Davise, byla jen o něco málo starší než matka. Drsného manžela, za něhož ji provdali, nesnášela, po večerech chodil pít, ji přitom nechával samotnou a měl už celou smečku nemanželských dětí. Jennifer a moje matka se sprátelily. Obě byly koneckonců ještě děti, v noci je děsil řev velkých šelem a stínové divadlo sapanů, gir a vlavců na plantáži. Usínaly spolu, matka se prsty probírala dlouhými prameny vlasů své spolence a přitom jí vyprávěla příběhy, které v rodné vesnici Akuapem slychala od své matky. Přivolávala k jejich lůžku všechny síly přírody, aby k nim noc byla vlídná a vampýři z nich před úsvitem nevy-sáli všechnu krev.

Když Darnell Davis zjistil, že je moje matka těhotná, popadl ho vztek při pomýšlení na spoustu liber šterlinků, které za ni utratil. Teď mu na krku zbude neduživá ženská, co nebude

k žádnému užitku! Nevyslyšel Jennifeřiny prosby a matku dal za trest Jaovi, jednomu z Ařantů, které koupil zároveň s ní. Navíc jí zakázal vkročit do svého domu. Jao byl mladý válečník a nehodlal se smířít s tím, že bude sázet, sklízet a na káře vozit do mlýna cukrovou třtinu. Dvakrát už rozžvýkal jedovaté kořinky a pokusil se tak zabít. Jen tak tak se ho podařilo zachránit a vrátit do života, který nenáviděl. Darnell doufal, že když mu dá družku, vrátí mu i chuť žít a investice do něj nevyjde nazmar. Toho červnového rána roku 16-- na trhu s otroky v Bridgetownu neměl vůbec šťastnou ruku! Jeden z mužů zemřel. Druhý má sebevražedné sklony. A Abena je těhotná!

Matka vešla do Jaovy chýše chvíli před večeří. Ležel na lůžku, sklíčený, na jídlo neměl ani pomyslení a žena, o níž mu předem řekli, že přijde, ho zajímala pramálo. Když se Abena objevila, vzepřel se na lokti a zamumlal: „Akwaba!“*

Pak ji poznal a vykřikl:

„To jsi ty!“

Abena se rozplakala. Tolik bouří se už přehnal nad jejím krátkým životem: vypálená vesnice, rodiče, jimž při snaze o obranu rozpárali břicha, znásilnění a teď surové odtržení od bytosti stejně jemné a zoufalé, jako byla ona sama.

Jao vstal, hlavou se dotýkal stropu, byl to totiž černocho vysoký jako jehlovec.

„Neplač. Ani se tě nedotknu. Neublížím ti. Nemluvíme snad stejným jazykem? Nemilujeme snad stejného boha?“

Potom shlédl na matčino břicho.

„To je pánovo dítě, co?“

Z Abeniných očí vytryskly ještě palčivější slzy hanby a bolesti.

„Ne, jeho ne! Ale je to dítě bělocha.“

Jak tam tak stála před Jaem s hlavou svěšenou, srdce mu zaplavil nesmírný a něžný soucit. Připadalo mu, že ponížení

* Vítej.

téhle dívky symbolizuje ponížení celého jeho poraženého, rozptýleného a v dražbě rozprodaného národa. Osušil jí oči.

„Neplač. Ode dneška je tvoje dítě moje. Slyšíš? A běda tomu, kdo by tvrdil něco jiného.“

Plakala dál. Zdvihl jí tedy hlavu a zeptal se:

„Znáš příběh o ptákoví, který se vysmíval listům palmy?“

Matka se pousmála.

„Jak bych ho neznala? Když jsem byla malá, byl to můj nejmilejší příběh. Matka mé matky mi ho večer co večer vyprávěla.“

„Moje taky... A ten o opici, která se chtěla stát královnou zvířat? Vylezla proto do vrcholku iroka, aby se před ní všichni kořili. Jenže pod ní praskla větev a ona se vyválela zadkem v prachu...“

Matka se smála. Smála se poprvé po mnoha měsících. Jao jí vzal ranec z ruky a položil ho do kouta chýše. Potom se omluvil:

„Je tady všude špína, protože jsem ztratil chuť žít. Život mi připadal jako špinavá kaluž, které je lepší se vyhnout. Teď jsi tu ale ty a všechno je jinak.“

Celou noc se vzájemně drželi v náručí jako bratr se sestrou, nebo spíš jako otec s dcerou, láskyplně a cudně. Uběhl týden, než se spolu milovali.

Když jsem se o čtyři měsíce později narodila, Jao s matkou zažívali štěstí. Smutné štěstí otroků, nejisté a ve stálém ohrožení, složené z téměř nehmatných střípků! Jao odcházel do polí v šest hodin ráno, s mačetou přes rameno se řadil do dlouhého proudu mužů v hadrech, loudajících se po pěšinách. Matka mezitím na záhonu pěstovala rajčata, ibiškovce a další zeleninu, krmila neduživou drůbež a vařila. V šest večer se muži vraceli a jejich ženy se o ně staraly.

Matka oplakala, že nejsem kluk. Přišlo jí, že ženy čeká ještě bolestnější osud než muže. Aby unikly svému údělu, musejí se podřizovat vůli těch, kteří je drží v otroctví, a spát

v jejich postelích. Jao byl naopak spokojený. Zakopal placentu pod vlnovcem, potom mě vzal do velkých, kostnatých rukou a čelo mi pomazal čerstvou kuřecí krví. Pak mě chytil za nohy a představil mé tělo čtyřem světovým stranám. To on mi dal jméno Tituba. Ti-tu-ba.

Není to ašantské jméno. Když ho Jao vymýšlel, bezpochyby chtěl dokázat, že jsem dcerou jeho vůle a představivosti. Dcerou jeho lásky.

První roky mého života se nevyznačovaly ničím zvláštním. Byla jsem krásné miminko s buclatými tvářičkami, matčino mléko mi prospívalo. Později jsem se naučila mluvit a chodit. Objevovala jsem smutný a zároveň nádherný svět kolem sebe. Chýše z vysušeného bláta, které se temně tyčily proti nezměrné obloze, bezděčnou parádu rostlin a stromů, moře a jeho hořký zpěv o svobodě. Jao mi otáčel hlavu k nekonečné hladině a do ucha mi šeptal:

„Jednou budeme svobodní a na křídlech poletíme do naší rodné země.“

Potom mi třel tělo chumáčem suchých řas proti frambézii.

Ve skutečnosti měl Jao dvě děti, mou matku a mě. Pro matku byl totiž víc než milenec, byl jí otcem, zachráncem, útočištěm! Kdy že jsem zjistila, že mě matka nemá ráda?

Snad když mi bylo pět šest roků. Sice jsem „vyšla špatně“, což znamená, že jsem měla jen malinko narůžovělou pleť a jaksepatří kadeřavé vlasy, ale stejně jsem jí nepřestávala připomínat bělocha, který se jí zmocnil na palubě *Christ the King* uprostřed kroužku, jež kolem nich vytvořili oplzle přihlížející námořníci. Neustále jsem jí připomínala její ponížení a trápení. A tak když jsem se k ní vášnivě tiskla, jak to děti rády dělávají, odstrkovala mě. Když jsem jí kolem krku ovinovala ruce, hned se z mého objetí vynaňovala. Poslechla, jen když jí to Jao nařídil:

„Vezmi ji na klín. Obejmi ji. Pohlad' ji...“

Jejím odpíráním lásky jsem však netrpěla, Jao mě miloval za dva. Moje maličká ruka v jeho obrovské, mozolnaté dlani.

Moje maličká noha v ohromné stopě po jeho chodidle. Mé čelo vtisknuté do prohlubně mezi jeho ramenem a krkem.

Život byl svým způsobem milý. I přes Darnellovy zákazy si muži večer osedlali tamtamy jako koně, ženy vykasaly zalátané sukně a odhalily lesknoucí se nohy. Tancovaly!

Zároveň jsem však několikrát viděla i surové výjevy a mučení. Muži se vraceli zkrvavení, trup a záda poseté šarlatovými pruhy. Jeden z nich mi umřel před očima, zvracel fialovou pěnu, pohřbili ho pod vlnovcem. A pak se radovali, protože on už došel vysvobození, on už se vydal na zpáteční cestu.

Mateřství, a zejména Jaova láska mou matku změnily. Byla z ní mladá žena, pružná a slézová jako vykvetlá třtina. Kolem čela si uvazovala bílý kapesník, zpod něhož jí blýskaly oči. Jednou mě vzala za ruku a šly jsme paběrkovat jamy na políčko, které pán přenechal otrokům. Větrík popoháněl mráčky nad mořem, vymytá obloha byla jemně modrá. Barbados, moje země, je plochý ostrov. Nanejvýš se tam najde pár nízkých pahorků.

Vydaly jsme se po cestě klikatící se mezi čirokem, když vtom jsme zaslechly vzrušené hlasy. Byl to Darnell, spílal nějakému předákovi. Když zahlédl matku, okamžitě změnil výraz. Tvářil se překvapeně a hned zas jako u vytržení, vykřikl:

„To jsi ty, Abeno? Vidím, že manžel, kterého jsem ti opatřil, ti jde moc k duhu! Pojď blíž.“

Matka ucukla tak prudce, že košík s mačetou a kalebasou plnou vody, který nesla na hlavě, spadl na zem. Kalebasa se rozpadla na tři části a její obsah se rozlil do trávy. Mačeta se ledově a vražedně zabodla do země, košík se dál kutálel po cestě, jako by chtěl utéct před tragédií, k níž se schylovalo. Zděšeně jsem se za ním vrhla do prachu a nakonec ho dohonila.

Když jsem se vracela k matce, opírala se zády o kmen giry a těžce oddechovala. Darnell stál ani ne tři stopy od ní. Vykasal si košili, rozepnul kalhoty, objevilo se bílé spodní prádlo, levou rukou si šmátral kolem přirození. Matka se na mě podívala a vykřikla:

„Mačetu! Podej mi tu mačetu!“

Poslechla jsem, jak nejrychleji jsem dovedla, útlýma rukama jsem jí podala ohromnou čepel. Matka zasadila dvě rány. Bílá lněná košile pomalinku rudla.

Matku oběsili.

Viděla jsem, jak se její tělo otáčí na nízké větvi vlnovce.

Spáchala neomluvitelný zločin. Vztáhla ruku na bělocha. Přitom ho nezabila. V rozčilení mu jen nešikovně rozsekla rameno.

Matku oběsili.

Všichni otroci museli být u poprav. Poté, co se zlomeným vazem vypustila duši, se ze všech prsou vydral odbojný a vzteklý zpěv, jež předáci umlčeli silnými ranami bejkovce. Schovala jsem se nějaké ženě pod sukně a cítila v sobě jako lávu tvrdnout pocit, který ve mně už měl zůstat navždy, směsici hrůzy a smutku.

Matku oběsili.

Když se její tělo otáčelo v prázdnu, našla jsem v sobě sílu a drobnými krůčky poodešla, sedla si na bobek a nekonečně dlouho zvracela do trávy.

Jaa za zločin spáchaný jeho ženou potrestal Darnell tím, že ho prodal plantážníkovi jménem John Inglewood, jenž bydlel na druhé straně Mount Hillaby. Jao tam však nikdy nedošel. Cestou se mu podařilo vzít si život tím, že spolkl jazyk.

Mě Darnell vyhnal z plantáže, bylo mi necelých sedm. Bývala bych umřela, ale zachránila mě solidarita mezi otroky, která jen vzácně nefunguje.

Ujala se mě jedna stařena. Považovali ji za blázna, viděla totiž, jak po mučení umřel její druh a oba synové, obvinění z podněcování vzpoury. Ve skutečnosti skoro nežila v našem světě, byla neustále s nimi, dokázala do krajnosti rozvinout svůj dar navazovat spojení s neviditelnými. Nebyla Ašantka jako moje matka a Jao, ale Nagojka z pobřeží, jmenovala se Jetunde a v kreolštině se jí říkalo Man Jaja.

Lidé se jí báli. Ale kvůli její moci a schopnostem za ní chodili až zdaleka.

Začala tím, že mě vykoukala v lázni, v níž plavaly smrduté rostliny, vodu mi nechávala stékat po končetinách. Potom mi dala vypít lektvar dle svého receptu a kolem krku mi uvázala náhrdelník z malých červených kamínků.

„Budeš v životě trpět. Moc. Moc.“

Z těch slov, vyslovovala je klidně, skoro až s úsměvem, mě polévala hrůza.

„Ale přežiješ!“

To mě nijak neutěšilo! Ovšem ze shrbené, vrásčité osoby Man Jaji vyzařovala taková autorita, že jsem si netroufla odporovat.

Man Jaja mě naučila znát byliny.

Ty, které navozují spánek. Ty, které hojí rány a vředy.

Ty, po nichž se zloděj přizná.

Ty, které uklidní epileptiky a uvedou je do stavu blahodárného odpočinku. Ty, které na rty zuřivců, zoufalců a sebevrahů přivedou slova naděje.

Man Jaja mě naučila rozumět větru, když se zvedá a sbírá síly nad chýšemi, jež se chystá rozdrtit.

Man Jaja mě naučila znát moře. Hory a pahorky.

Naučila mě, že všechno žije, všechno má duši i dech. Že všechno si zaslouží úctu. Že člověk není pán, který by projížděl na koni svým královstvím.

Jednou odpoledne jsem usnula. Bylo období sucha. V palčivém horku se z úst otroků pracujících s motykami či mačetami nesl bolestný, monotónní zpěv. Uviděla jsem svou matku, vůbec ne ztrápenou a vykloubenou loutku otáčející se v listoví, nýbrž zkrášlenou barvami Jaovy lásky. Vykřikla jsem:

„Maminko!“

Přišla ke mně a vzala mě do náruče. Bože! Jak měla hebké rty!

„Odpusť mi, že jsem myslela, že tě nemám ráda! Teď už jsem sama v sobě prohlédla, teď už tě nikdy neopustím!“

Unesená štěstím jsem křičela:

„A Jao! Kde je Jao?“

Ohlédla se.

„I on je tady!“

A viděla jsem Jaa.

Utíkala jsem o tom snu povědět Man Jaje, která zrovna loupala kořínky k večeři. Prohnaně se usmála:

„Tak ty si myslíš, že to byl sen?“

Zůstala jsem zaražená.

Od té doby mě Man Jaja zasvěcovala do vyššího poznání.

Mrtví umírají jedině tehdy, zemřou-li v našem srdci. Když je vroucně milujeme, když uctíváme jejich památku, když jim na hrob nosíme pokrmy, které měli zaživa rádi, když pravidelně rozjímáme, abychom se mohli v duchu spojit se vzpomínkami na ně, potom žijí dál. Jsou tady, všude kolem nás, lační po pozornosti, lační po náklonnosti. Stačí pár slov, a přijdou za námi, přitisknou se k nám neviditelným tělem, nedočkaví, kdy už nám budou moci prospět.

Ovšem běda tomu, kdo je rozzlobí, protože nikdy nepromíjejí a nesmiřitelnou záští pronásledují každého, kdo je, byť nedopatřením, urazí. Man Jaja mě naučila modlitby, litanie a smírná gesta. Naučila mě proměnit se v ptáka na větvi, ve hmyz v suché trávě, v žábu kvákající v bahně řeky Ormonde, kdykoli si budu chtít odpočinout od podoby, jež mi byla dána při narození. Ale především mě naučila obětovat. Krev a mléko, základní tekutiny. Naneštěstí však jen pár dní po mých čtrnáctých narozeninách její tělo podleгло zákonu druhu. Do země jsem ji ukládala bez pláče. Věděla jsem, že nejsem sama, že se u mě střídají a pozor na mě dávají tři stíny.

V té samé době Darnell prodal plantáž. Pár let předtím mu manželka Jennifer zemřela při porodu neduživého, pobledlého syna, kterého pravidelně schvacovaly horečky. Navzdory mléku, kterým ho kojila otrokyně, donucená kvůli němu odložit vlastního syna, se zdálo, že je zaslíbený hrobu. V Darnellovi se probudil otcovský pud a kvůli svému jedinému

bílému potomkovi se rozhodl vrátit do Anglie a pokusit se ho tam vyléčit.

Nový majitel, i když to nebylo běžné, koupil půdu bez otroků. Ty odvedli se spoutanýma nohama a s provazem kolem krku do Bridgetownu, kde měli nalézt kupce a poté se rozptýlit do všech koutů ostrova, synové odtržení od otců, dcery od matek. Nepatřila jsem už Darnellovi, na plantáži jsem se jenom přizívovala, a tak jsem se nestala součástí smutného průvodu, který se odebral na trh s otroky. Zнала jsem jeden kout u řeky Ormonde, kam nikdo nechodil, byla tam jen bažinatá půda, nevhodná k pěstování cukrové třtiny. Úplně sama, vlastníma rukama jsem si tam postavila chýši a vyzdvihla ji na kůly. Trpělivě jsem obdělávala pásy půdy, ohradila si zahrádku, v níž brzy zrály všechny možné druhy rostlin, které jsem sázela rituálním způsobem, s ohledem na vůli slunce a vzduchu.

Dnes už vím, že to bylo nejšťastnější období mého života. Nikdy jsem nebyla sama, mí neviditelní byli totiž se mnou, aniž mi kdy svou přítomností působili tíseň.

Man Jaja dokončila část mého vzdělávání, jež se týkala rostlin. Pod jejím vedením jsem si vyzkoušela odvážná křížení, snoubila jsem mučenku s býčí švestkou, jedovatý mombín se šťovíkem a azalku se sírovkou. Připravovala jsem léčivé látky a lektvary, jejichž účinky jsem zesilovala pomocí zaklínadel.

Večer se mi nad hlavou natahovala fialová obloha ostrova jako veliký kapesník, přes nějž začínaly, jedna po druhé, zářit hvězdy. Ráno si slunce přikládalo dlaně k ústům a vyzývalo mě, ať se jdu toulat s ním.

Žila jsem daleko od lidí, hlavně od bílých lidí. Byla jsem šťastná! To vše se mělo, želbohu, změnit.

Jednoho dne silný vítr převrhl kurník, v němž jsem chovala drůbež, a já se musela vydat hledat své slepice a krásného kohouta s šarlatovým krkem. Dostala jsem se přitom daleko za hranice, které jsem si vytyčila.

Na křižovatce jsem potkala otroky, kteří táhli káru se třtinou do mlýna. Moc smutná podívaná! Obličej bez výrazu, hadry v barvě bláta, ruce nohy vyhublé, vlasy narudlé ze špatné stravy. Do vozu byl zapřažený také asi desetiletý chlapec, který pomáhal svému otci a tvářil se zachmuřeně a uzavřeně jako dospělý, který už v nic nevěří.

Když mě viděli, všichni hbitě skočili do trávy, klekli si a zvedli ke mně pultucet párů uctivých a zároveň zděšených očí. Zůstala jsem jako opařená. Co za pověsti se o mně šíří?

Jako by se mě báli. Ale proč? Neměli by mě spíš litovat, dceru oběšené matky, která žije v odloučení mezi močály? Pochopila jsem, že za tím stojí zejména mé soužití s Man Jajou, které se stranili. Proč? Nepoužívala přece Man Jaja své nadání ke konání dobra, neustále a jenom dobra? Přišlo mi nespravedlivé, že pociťují hrůzu. Měli mě přece uvítat radostným křikem! Předestřít mi své neduhy, které bych co nejlépe vyléčila. Byla jsem stvořená, abych utěšovala, ne abych vzbuzovala děs. Vrátila jsem se smutně domů a na slepice ani na kohouta, kteří se tou dobou museli producírovat v trávě u hlavních cest, jsem už nemyslela.

Setkání s mými bratry a sestrami mělo vážné důsledky. Od toho dne jsem chodila k plantážím, abych všem ukázala svou pravou tvář. Titubu měli mít všichni rádi!

Pomyšlení, že naháním strach, já, která ve svém nitru cítila jen něhu a soucit! Jak ráda bych bývala pustila vítr ze řetězu, jako psa u boudy, aby odnesl až za obzor bílá obydlí pánů, jak ráda bych poručila ohni, aby rozvinul plameny, rozžhavlil vše doruda a očistným požárem strávil celý ostrov! Takovou mocí jsem však nevládla. Jediné, co jsem dokázala dát, byla útěcha.

Otroci si na mě pomalu zvykali a přicházeli až ke mně, nejprve nesměle, později s větší důvěrou. Chodila jsem do chýší utěšovat nemocné a umírající.

„Hej! Seš to ty, Titubo? Nediv se, že se tě lidi bojí. Viděla ses, jak vypadáš?“

Promluvil na mě mladík, očividně starší než já, muselo mu být aspoň dvacet, vysoký, rozevlátý, měl světlou pleť a neobvykle rovné vlasy. Chtěla jsem mu něco říct, ale slova někam zmizela, jako by se jim nechtělo ven, a já nebyla schopná dát dohromady kloudnou větu. Zmateně jsem ze sebe vydala jakési zachrochtání, což mu přivodilo záchvat šíleného smíchu, načež zopakoval:

„Ne, opravdu není divu, že se tě lidi bojí, neumíš mluvit a vlasy máš jako křoví. Přitom bys mohla být hezká.“

Odvážně se ke mně přiblížil. Kdybych byla zvyklá víc se stýkat s lidmi, vyčetla bych z jeho očí – byly zlatohnědé, jako zaječí, a těkaly stejně jako zajícovi –, že má strach. Nebyla jsem toho však schopná, cítila jsem jen předstíranou vyzývavost v jeho hlase i smíchu. Nakonec se mi podařilo odpovědět:

„Ano, jsem Tituba. A ty jsi kdo?“

„Říkají mi John Indián.“

V těchto končinách to bylo dost neobvyklé jméno, svraštila jsem obočí.

„Indián?“

Zatvářil se samolibě.

„Můj otec byl totiž jeden z mála Aravaků, které Angličani nevyhnali. Osm stop vysoký obr to byl. Mezi spoustou dětí, co porůznu nadělal, měl i jedno s Nagojkou, za kterou chodil, když padl večer, no a to dítě jsem já!“

Znovu se otočil kolem dokola a přitom se smál jako blázen. Ohromilo mě, jak je veselý. Znamenalo to, že v téhle bídné zemi žijí i šťastní lidé... Vysoukala jsem ze sebe:

„A ty jsi otrok?“

Přikývl.

„Ano, patřím paní Susanně Endicottové, co bydlí támhle, v Carlisle Bay.“

Ukázal směrem k moři třpytícímu se na obzoru.

„Poslala mě k Samuelu Watermansovi koupit vejce od leg-hornek.“

„Kdo to je, ten Samuel Watermans?“ zajímala jsem se.

Zasmál se. Znovu smíchem spokojeného člověka.

„Ty nevíš, že koupil plantáž od Darnella Davise?“ odpověděl a shýbl se pro kulatý košík, který předtím položil na zem.

„Už musím jít. Jinak přijdu pozdě a paní Endicottová bude zase remcat. Znáš ženské, jak rády remcají. Hlavně když nemají manžela a začnou stárnout.“

Hlava se mi zatočila z tolika řečí! Mávl rukou na pozdrav a šel. Nevím, co mě to popadlo, ale hlasem, který jsem u sebe vůbec neznala, jsem za ním zavolala:

„Uvidíme se ještě někdy?“

Zadíval se na mě. Zajímalo by mě, co mi vyčetl z obličeje, zatvářil se totiž jako náfuka.

„V neděli odpoledne je v Carlisle Bay zábava. Jestli chceš, tak přijď. Budu tam.“

Křečovitě jsem pokývala hlavou.

Pomalou jsem se vracela do své boudy. Uviděla jsem to místo, které mi posloužilo coby útočiště, jako bych ho viděla poprvé, a přišlo mi neutěšené. Prkna, jen nahrubo otesaná sekerou, zčernala větry a dešti. Ohromná bugenvilea, o niž se chatrč opírala levým bokem, ji ani svými purpurovými květy nedokázala rozveselit. Rozhlédla jsem se kolem: sukovitá gira, rákosí. Otrásla jsem se. Zamířila jsem k tomu, co zbylo z kurníku, a vzala jednu z mála slepic, které mi neutekly. Zkušeně jsem jí rozřízla břicho a rosou její krve z kropila zemi. Potom jsem tiše volala:

„Man Jajo! Man Jajo!“

Ukázala se mi brzy. Nikoli v podobě staré smrtelnice, nýbrž v té, kterou na sebe vzala pro věčnost. Vycházela z ní

vůně a byla ozdobená věnečkem z poupat pomerančovníku.
Zadýchaně jsem řekla:

„Man Jajo, chci, aby mě ten muž miloval.“

Zavrtěla hlavou.

„Muži nemilují. Muži vlastní. Podrobují.“

Namítla jsem:

„Jao Abenu miloval.“

„To byla vzácná výjimka.“

„Tenhle třeba taky bude!“

Zvratila hlavu dozadu, aby lépe zaznělo nevěřící zavřísknutí:

„Říká se o něm, že je to kohout, co v Carlisle Bay pokrýl polovinu slepic.“

„Chci, aby s tím přestal.“

„Stačí mi se na něj podívat, abych viděla, že je to vykotlaný, dutý černocho, jenom samý vítr a nestydatost.“

Man Jaja se zatvářila vážně, uvědomila si, jak naléhavě na ni hledím.

„Dobrá, jdi si na tu taneční zábavu do Carlisle Bay, když tě na ni pozval, a šikovně potřísní nějaký kus látky jeho krví. Přines mi ho ještě s něčím, co se dotýkalo jeho kůže.“

Když se vytrácela, všimla jsem si smutných rysů v její tváři. Nepochybně už viděla počátek naplnění mého osudu. Můj život byl jako řeka, kterou nelze úplně odvést z koryta.

Až dosud jsem nikdy nemyslela na své tělo. Jsem krásná? Jsem ošklivá? Nevěděla jsem. Cože mi to řekl?

„Přitom bys mohla být hezká.“

Jenomže byl pořád jenom samý žert. Třeba si ze mě jenom utahoval. Svlékla jsem se, lehla si a rukou si přejížděla po těle. Měla jsem pocit, že křivky i oblíny jsou harmonické. Když jsem se přiblížila k pohlaví, najednou se mi zdálo, že to nejsem já, ale John Indián, kdo mě hladí. Z hloubi těla vytryskla vonavá řeka a zalila mi stehna. Slyšela jsem, jak chrčím do tmy.

Chrčela tak i matka, aniž chtěla, když ji námořník znásilňoval? Tenkrát jsem pochopila, že chtěla své tělo ušetřit

dalšího ponížení, zabránit, aby se ho někdo další zmocnil bez lásky, a proto se pokusila zabít Darnella. Cože to ještě říkal?

„Vlasy máš jako křoví.“

Nazítří ráno jsem se vydala k řece Ormonde a ostříhala si vrabčí hnízdo na hlavě, jak nejlíp jsem dovedla. Když poslední prameny padaly do vody jako vlna, zaslechla jsem povzdechnutí. Byla to moje matka. Nevolala jsem ji a pochopila jsem, že z neviditelné říše ji vytrhlo bezprostředně hrozící nebezpečí. Hořkovala:

„Proč jen se ženy nedokážou obejít bez mužských? Odvleče tě to na druhý břeh...“

Překvapeně jsem jí skočila do řeči:

„Na druhý břeh?“

Víc mi však nevyšvětlila, jen zkroušeně zopakovala:

„Proč jen se ženy nedokážou obejít bez mužských?“

To vše, pochybující Man Jaja, hořekující matka, mě mohlo donutit k opatrnosti. Nestalo se však. V neděli jsem se vydala do Carlisle Bay. V truhle jsem vyhrabala šaty z nachového kartounu a perkálovou spodničku, musely patřit matce. Když jsem si je oblékala, něco se rozkutálelo po podlaze. Dvě kreolské náušnice. Mrkla jsem na neviditelnou.

V Bridgetownu jsem byla naposledy, když ještě matka byla naživu. Po skoro deseti letech se město dost změnilo, stal se z něj významný přístav. Zátoka se ztrácela za lesem stěžňů, na nichž vlály vlajky všech možných států. Moc se mi líbily dřevěné domy s verandami a ohromnými střechami s okny jako dokořán otevřené dětské oči.

Místo, kde se tancovalo, jsem našla snadno, muzika byla slyšet z velké dálky. Kdybych měla pojem o čase, věděla bych, že je období karnevalu, jediná chvíle v roce, kdy se otroci můžou bavit podle svého. A tak se sbíhali ze všech koutů ostrova, aby na chvílku zapomněli, že přestali být lidmi. Všichni si mě prohlíželi, slyšela jsem, jak si šuškájí:

„Která to je?“

Zjevně je vůbec nenapadlo, že ona půvabná mladá osoba

by mohla mít něco společného s Titubou, s tou napůl bájnou bytostí, o níž se od plantáže k plantáži šířily nejrůznější zvěsti.

John Indián tancoval s vysokou míšenkou s madrasovým šátkem ve vlasech. Nechal ji jen tak stát uprostřed parketu a šel ke mně, z očí mu zářily hvězdy, které ještě pamatovaly jeho aravaského předka. Smál se:

„Seš to ty? To snad ani nejseš ty?“

Táhl mě za ruku.

„Pojď, pojď!“

Odporovala jsem:

„Neumím tancovat.“

Další výbuch smíchu. Panebože, ten kluk se ale uměl smát! A s každým tónem, který mu vyšel z úst, se mi zlomila další petlice v srdci.

„Černoška, co neumí tancovat? Kdo to kdy viděl?“

Za chvílku se kolem nás vytvořil kruh. Z pat a kotníků mi vyrostla křídla. Měla jsem tak pružný pas a boky! Vstoupil do mě tajemný had. Byl to onen prvotní had, o němž mi Man Jaja tolikrát vyprávěla, tvář boha stvořitele všech věcí na povrchu zemském? Byl to on, kdo mě tak rozechvěl?

Vysoká míšenka s madrasovým šátkem ve vlasech se čas od času snažila vetřít mezi naše těla. Vůbec jsme si jí nevšíkali. A pak, když si John Indián osušoval tvář velkým kapesníkem z puduččerského plátna, jsem si vzpomněla na to, co mi Man Jaja poradila: „Trochu jeho krve. A něco, co se dotýkalo jeho těla.“

Zprvu jsem byla jako omámená. Nutně, protože vypadal „přirozeně“ okouzlený. Potom jsem však intuitivně vycítila, že zásadní není ani tak muže okouzlit, ale udržet si ho a že John Indián určitě patří k těm, které lze snadno okouzlit, ale jakékoli trvalejší závazky jsou mu leda tak pro smích. Poslechla jsem tedy Man Jaju.

Obratně jsem mu čmajzla kapesník a při tom ho nehtem škrábla do ušního lalůčku. Vykřikl:

„Jau! Co děláš, ty čarodějnice?“

Řekl to z legrace. Mě tím však zachmuřil.

Co je to čarodějnice?

Všimla jsem si, že z jeho úst to slovo znělo trochu hanlivě. Jak to? Jak je to možné? Vždyť přece schopnost navazovat spojení s neviditelnými, udržovat neustálé spojení se zesnulými, schopnost léčit a uzdravovat jsou projevem toho, že se dotyčná těší vyšší přízni přírody – nezaslouží si tedy spíš úctu, obdiv a vděk? Neměli by si lidé čarodějnice, chceme-li už tak nazývat ty, které se této přízni těší, hýčkat a ctít namísto toho, aby se jich báli?

Rozmrzelá z takových úvah jsem ze sálu zmizela hned po posledním tanci. John Indián byl příliš zaměstnaný na to, aby si mého odchodu všiml.

Venku už černá stužka noci přiškrcovala ostrovu krk, div mu ho nepřerážla. Bylo bezvětří. Stromy stály nepohnutě jako zbožní věřící. Vzpomněla jsem si na matčin povzdech.

„Proč jen se ženy nedokážou obejít bez mužských?“

Ano, proč?

„Nejsem černochoz z lesů, nejsem žádný vyvrhel! Nikdy nepůjdu do té tvé zaječí boudy tam nahore v lesích. Jestli se mnou chceš žít, tak musíš ke mně domů do Bridgetownu!“

„K tobě domů?“

Posměšně jsem se ušklíbla a dodala:

„Otrok není nikde ‚doma‘! Nepatříš snad Susanně Endicottové?“

Vypadal, že to nerad slyší.

„Ano, patřím paní Susanně Endicottové, ale paní je dobrá...“

Skočila jsem mu do řeči:

„Jak může být paní dobrá? Může snad mít otrok rád svého pána?“

Přešel mou poznámku, jako by ji neslyšel, a pokračoval:

„Za jejím domem mám svou vlastní chýši a tam si můžu dělat, co chci.“

Vzal mě za ruku.

„Titubo, vždyť víš, co se o tobě povídá, že jsi čarodějnice...“

Zas to slovo!

„... chci všem dokázat, že to není pravda, přede všemi tě mít za družku. Půjdem spolu do kostela, naučím tě modlit se...“

Měla jsem utéct, ale místo toho jsem zůstala, odevzdaná a zbožňující.

„Víš, jak se modlit?“

Potrásla jsem hlavou.

„Jak byl svět stvořen v sedmi dnech? Jak byl náš praotec Adam vyhnán z pozemského ráje kvůli hříchu naší pramáti Evy...“

Co mi to vykládá za podivnou historku? Nebyla jsem však schopná nic namítnout. Vymanila jsem ruku a otočila se k němu zády. Zašeptal mi u krku:

„Titubo, copak ty mě nechceš?“

V tom to právě vězelo. Chtěla jsem toho muže tak, jako jsem zatím nikdy nic nechtěla. Toužila jsem po jeho lásce tak, jako jsem dosud po žádné lásce netoužila. Ani po matčině lásce. Chtěla jsem, aby se mě dotkl. Chtěla jsem, aby mě pohladil. Čekala jsem jedině na okamžik, kdy si mě vezme, kdy povolí všechna stavidla mého těla a vypustí vody rozkoše.

Pokračoval, do kůže mi šeptal:

„Copak se mnou nechceš žít od okamžiku, kdy se hloupí kohouti na dvoře začnou natřásat, až do chvíle, kdy se slunce utopí v moři a kdy mají přijít ty nejžhavější chvíle?“

Našla jsem v sobě sílu vstát.

„To, co po mně chceš, je vážná věc. Dej mi týden na rozmyšlenou, za týden ti přijdu říct.“

Rozhněvaně si narazil slamák. Co na tom Johnu Indiánovi bylo, že jsem z něj byla celá nesvá? Nebyl ani vysoký, s pěti stopami a sedmi palci spíš průměrně, ani urostlý, nebyl ošklivý, ale ani krásný! Měl nádherné zuby a oči, v nichž plály ohně. Musím přiznat, že jsem si tu otázku položila z čirého

pokrytectví. Dobře jsem věděla, kde vězí jeho hlavní přednost, ale netroufala jsem se tam podívat, tam, kde se pod jutovým provázekem, na němž mu držely bílé, plátěné kalhoty *konoko*,* rýsoval obrovský pahrbek.

Řekla jsem:

„Uvidíme se v neděli.“

Jakmile jsem byla doma, zavolala jsem Man Jaju. Nijak nespěchala dozvědět se, co jí řeknu, a když se objevila, byla celá zachmuřená.

„Co zase chceš? Jsi přece nadmíru spokojená, ne? Vždyt ti navrhuje, aby ses k němu nastěhovala...“

Tiše jsem namítla:

„Víš dobře, že se nechci vrátit do světa bělochů.“

„Kvůli němu tam budeš muset.“

„Proč?“

Skoro jsem křičela:

„Proč? Nemůžeš mi ho přivést sem? Znamená to snad, že máš jen omezenou moc?“

Neurazila se, jen se na mě něžně a útrpně podívala.

„Odkakživa jsem ti to říkala. Vesmír má svá pravidla a já je nemůžu úplně zpřevracet. Kdybych mohla, tak ho zničím a postavím jiný, v němž by naši bratři a sestry byli svobodní. Svobodní tak, že by si tentokrát mohli zotročit bělochy. Želbohu! Tohle není v mé moci!“

Nevěděla jsem, co na to říct, a Man Jaja zmizela tak, jako se objevila, zbyla po ní jen vůně eukalyptu, jež provází neviditelné.

Když jsem osaměla, rozdělala jsem oheň mezi čtyřmi kameny, postavila na ně *canari*** a do vody přihodila papriku a kus soleného vepřového na ragú. Přitom jsem na jídlo neměla ani pomyslení.

Moji matku znásilnil běloch. Oběsili ji kvůli bělochovi.

* Krátké, těsné kalhoty, které nosili otroci.

** Hrnec z pálené hlíny.

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy Já Tituba, černá čarodějnice ze Salemu.

Pokud se Vám ukáзка líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.